

Briselē, 1.7.2014.
COM(2014) 445 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

RESURSU EFEKTIVITĀTES IESPĒJAS CELTNIECĪBAS NOZARĒ

RESURSU EFEKTIVITĀTES IESPĒJAS CELTNIECĪBAS NOZARĒ

1. IEVADS

Būvniecībai un ēku ekspluatācijai ES izmanto apmēram pusi no iegūtajām izejvielām¹ un patērētās enerģijas² un apmēram trešdaļu no patērētā ūdens³. Nozare rada arī apmēram vienu trešdaļu no visiem atkritumiem⁴ un ir saistīta ar ietekmi uz vidi, kas rodas ēkas aprites cikla dažādos posmos, ietverot būvmateriālu ražošanu, ēku būvniecību, izmantošanu, atjaunošanu un būvniecības atkritumu pārvaldību.

Šīs iniciatīvas galvenie mērķi ir veicināt to resursu efektīvāku izmantošanu, ko patērē jaunas un atjaunotas komerciālās, dzīvojamās un sabiedriskās ēkas, un samazināt to kopējo ietekmi uz vidi visā to aprites ciklā. Resursu izmantošanu lielā mērā nosaka lēmumi par projektu un būvmateriālu izvēle. Lai resursu izmantošana kļūtu efektīvāka, projektētājiem, ražotājiem, pakalpojumu sniedzējiem, pārvaldes iestādēm un lietotājiem lēmumu pieņemšanā jābalstās uz praktiski izmantojamu un uzticamu informāciju. Šī iniciatīva novērš šādu informācijas trūkumu, piedāvājot skaidri definētus un izmērāmus rādītājus ēku ekoloģisko raksturlielumu novērtēšanai.

2. RESURSU IZMANTOJUMA ĒKĀS SAMAZINĀŠANA

Resursu patēriņu un ar to saistīto ietekmi uz vidi visā ēkas aprites ciklā var samazināt šādi:

- veicināt labākus projektus, kuros resursu izmantošana ir samērīga ar vajadzībām un ēkas funkcijām un tiek ņemti vērā ēkas nojaukšanas scenāriji;
- labāk plānot projektus, kuri nodrošina resursu lietderīgu izmantošanu un enerģijas efektīvu izmantošanu;
- veicināt resursu ziņā efektīvāku būvizstrādājumu ražošanu, piemēram, otrreizēji pārstrādātu izejvielu izmantošanu, esošo izejvielu atkārtotu izmantošanu un atkritumu izmantošanu kā kurināmo;
- veicināt resursu ziņā efektīvu būvniecību un renovāciju, piemēram, samazinot būvniecības atkritumu apjomu un otrreizēji pārstrādājot/atkārtoti izmantojot izejvielas un produktus, lai mazāk tiktu nosūtīts uz atkritumu poligoniem.

Izejvielu vai pat veselu produktu otrreizējā pārstrāde vai atkārtota izmantošana kļūst arvien svarīgāka, lai uzlabotu **izejvielu** efektīvu izmantošanu un novērstu negatīvu ietekmi, kas saistīta ar primārām izejvielām. Tomēr kopējais iznākums lielā mērā ir atkarīgs no efektīvas otrreizējās pārstrādes sistēmas vietējā, reģionālā vai valsts līmenī, kas ir pievilcīga un rentabla alternatīva atkritumu poligonam. Otrreizējās pārstrādes alternatīvu pievilcību nosaka pārvadāšanas attālumi līdz atkritumu pārstrādes objektiem, otrreizējo izejvielu vajadzīgās tīrības pakāpes panākšana un pārstrādes un ražošanas procesi.

Uz **enerģijas** patēriņu siltumapgādes un apgaismes vajadzībām attiecas dažādas ES regulas^{5,6}
^{7 8}. Būvizstrādājumu ražošanā un būvniecības procesā izmantotajai enerģijai ir nozīmīga loma

¹ COM(2011)571.

² COM(2007)860.

³ COM(2007)414.

⁴ Pētījums "CDW pārvaldība ES": http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/2011_CDW_Report.pdf.

⁵ 2010/31/ES.

⁶ 2012/27/ES.

⁷ 2009/125/EK.

arī ēkas kopējā ietekmē uz vidi. Pētījumi rāda, ka 5-10 % no kopējā enerģijas patēriņa visā ES saistīti ar būvizstrādājumu ražošanu⁹. Turklāt ēku ārējās ietvertās siltumnīcefekta gāzu emisijas palielinās¹⁰ un var veidot ievērojamu daļu no kopējām siltumnīcefekta gāzu emisijām. Lai efektīvi risinātu ietekmi uz vidi, jāņem vērā viss ēkas aprites cikls. Pretējā gadījumā ietekme var palikt neievērota vai citā aprites cikla posmā var rasties papildu problēmas. Piemēram, daži risinājumi, lai ēkas ekspluatācijas posmā uzlabotu energoefektivitāti, vēlāk varētu sarežģīt un sadārdzināt otrreizējo pārstrādes posmu.

Aprites cikla izmaksu samazināšana

Ēkas, kas ir projektētas un būvētas tā, lai samazinātu aprites cikla ietekmi uz vidi, dod tiešu ekonomisku labumu, piemēram, mazākus ekspluatācijas un uzturēšanas izmaksas^{11,12,13}, to vērtība samazinās lēnāk un tām ir lielāka aktīvu vērtība^{14,15}. Turklāt tām ir arī pozitīva sociālā ietekme, piemēram, veselības un produktivitātes uzlabošana. Pašlaik lielākā daļa sertificēto ēku ir augstas klases komerciālās un sabiedriskās ēkas (piemēram, prestižas viesnīcas un biroji) papildu administratīvo un sertifikācijas izmaksu dēļ, kas būtu drīzāk jāskata saistībā ar ilgtermiņa ieguvumiem. Tā kā projektētāju, piegādātāju un ražotāju izpratne palielinās, izmaksas ir samazinājušās, jo piegādes ķēde pielāgojas jaunajām prasībām un praksei. *QUALITEL* pētījums Francijā secināja, ka ilgtspējīgu dzīvojamo ēku būvniecības papildu izmaksas salīdzinājumā ar standarta ēkām no 10 % 2003. gadā ir samazinājušās līdz mazāk nekā 1 % pašlaik¹⁶. Šī tendence ir novērota arī Apvienotajā Karalistē¹⁷.

3. CEĻĀ UZ KOPEJU EIROPAS PIEEJU ĒKU EKOLOĢISKO RAKSTURLIELUMU NOVĒRTĒŠANAI

Pašreizējais statuss

Ceļvedī par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā¹⁸ ir ierosināts, ka ēkas ir jāatjauno un jābūvē, efektīvāk izmantojot resursus, tādēļ būtu vajadzīga politika, kas ņem vērā dažādus ietekmes uz vidi aspektus visā aprites ciklā. Paziņojumā par būvniecības nozares un tās uzņēmumu ilgtspējīgas konkurētspējas stratēģiju¹⁹ atkārtoti norādīts, ka resursefektivitāte ir viena no galvenajām nozares problēmām laikposmā līdz 2020. gadam. Stratēģijā norādīts, ka Komisija "piedāvās pieejas dažādu esošu novērtējuma metožu savstarpējai atzīšanai vai saskaņošanai, arī lai padarītu tās vienkāršāk izmantojamas un pieejamākas būvniecības uzņēmumu, apdrošināšanas nozares un ieguldītāju vajadzībām".

⁸ 2010/30/ES.

⁹ "Resource efficiency in the building sector", Ecorys and Copenhagen Resource Institute, Rotterdam 2014. gada maijs (http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/Resource_efficiency_in_the_building_sector.pdf) UN "Energy use and environmental impacts of the Swedish building and real estate management sector", Toller, S. et al, Journal of Industrial Ecology, 2011., 15. sēj., Nr. 3.

¹⁰ "HQE Performance, Premières tendances pour les bâtiments neufs (Association HQE 2011) ISBN 978954110107" un iepriekš minētais Zviedrijas pētījums.

¹¹ Smart Market Report, (2013.)

¹² http://www.worldgbc.org/files/8613/6295/6420/World_Green_Building_Trends_SmartMarket_Report_2013.pdf.

¹³ Parker, J. (2012.) The Value of BREEAM, A BSRIA report.

¹⁴ The business case for green buildings, (2013.), <http://www.worldgbc.org/activities/business-case/>.

¹⁵ From obsolescence to resilience - 2013, Jones Lang LaSalle, www.joneslanglasalle.co.uk

¹⁶ www.rehva.eu/publications-and-resources/hvac-journal/2013/012013/energy-efficiency-strategy-at-the-portfolio-of-a-property-owner/.

¹⁷ Ana Cunha Cribellier, Responsable du Développement International, QUALITEL – CERQUAL.

¹⁸ Future of sustainable housing, KN5211 BRE, 2013. gada maijs.

¹⁹ COM(2011)571.

COM(2012)433.

Lai gan vairāki instrumenti ietelmē ēkas un būvizrādījumus, piemēram, Ēku energoefektivitātes direktīva²⁰, Energoefektivitātes direktīva²¹, Būvizrādājumu regula²², ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma²³, Rūpniecisko emisiju direktīva²⁴, Atkritumu pamatdirektīva²⁵ un Atkritumu poligonu direktīva²⁶, tie pievērš uzmanību dažādiem resursiem un dažādiem ēkas aprites cikla posmiem, un pašlaik tajos nav paredzēta visaptveroša pieeja aprites ciklam.

Valsts līmenī dažas dalībvalstis izstrādā politikas virzienus, kas ir saistīti ar aprites cikla informāciju. Pastāv risks, ka vēlāk var atšķirties izstrādātie rādītāji, kas rezultātā nevajadzīgi sarežģīs uzņēmējdarbības vidi. No otras puses, pašreizējo interesi var uzskatīt arī par iespēju koordinēt atšķirīgās valstu pieejas, izstrādāt salīdzināmus datus un apmainīties ar labāko praksi. Saistībā ar paziņojumu par būvniecības nozares un tās uzņēmumu ilgtspējīgas konkurētspējas stratēģiju²⁷ Komisija ir ierosinājusi uzlabot vides novērtējuma metožu savstarpējo atzišanu, lai sniegtu papildu uzņēmējdarbības iespējas maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) būvniecības nozarē.

Arī **privātajā sektorā** ēku vides raksturlielumus bieži vien lielā mērā nenovērtē, izmantojot brīvprātīgas komerciālas daudzkritēriju sertifikācijas shēmas. Mazāk nekā viens procents ēku Eiropā ir sertificētas, izmantojot šīs shēmas²⁸. Ieviešanu kavē iedomātās augstās sertifikācijas izmaksas, kā arī nenoteiktība par to, vai galīgais klients pieprasīs novērtējuma shēmu un, ja pieprasīs, tad kuru konkrēto shēmu. Tas, ka dažādās shēmas nav savā starpā salīdzināmas, uzņēmumiem arī tikai palielina neskaidrību un sarežģītību.

Kopumā trūkst ticamu, salīdzināmu un pieejamu datu, metožu un instrumentu, ko tirgus dalībnieki piegādes ķēdē var analizēt, un salīdzināt dažādu risinājumu ietekmi uz vidi. Tāpēc ir grūti pieņemt nozīmīgus lēmumus par piegādes ķēdes risku, tirgus iespējām un iekšējo ieguldījumu prioritātēm. Patērētāji cieš no tā, ka nav pienācīgi norādījumi par to, kā iekļaut vides aspektu lēmumā par pirkumu, un tādēļ ir grūti rast uzticību un paļāvību tirgum. 79 % aptaujāto eiropiešu apgalvo, ka tas varētu būt svarīgs faktors, pieņemot lēmumus, ja tie būtu saņēmuši šādu informāciju²⁹.

Nākamais solis – vajadzība pēc objektīviem un uzticamiem datiem

Lai dotu iespēju profesionāļiem, lēmumu pieņēmējiem un investoriem visā ES izmantot aprites cikla aspektus, vajag empīriskus, uzticamus, pārredzamus un salīdzināmus datus³⁰, kas savukārt balstās uz skaidriem rādītājiem par ēku energoefektivitātes raksturlielumiem, kuri apvieno dažādas valsts un privātās prasības.

Lai gan dažādu valstu un tirdzniecības shēmām var būt iemesls izmantot nedaudz atšķirīgu pieeju (piemēram, noteiktas izejvielas un klimatiskie apstākļi), tomēr būtu jānosaka ietekmes

²⁰ Direktīva 2010/31/ES, arī pašlaik pastāv brīvprātīga vienota ES sertifikācijas sistēma būvniecības procesā esošo nedzīvojamo ēku energoefektivitātes sertificēšanai saskaņā ar šīs direktīvas 11. panta 9. punktu.

²¹ 2012/27/ES.

²² Regula (ES) Nr. 305/2011.

²³ 2003/87/EK.

²⁴ 2010/75/ES.

²⁵ 2008/98/EK.

²⁶ 1999/31/EK.

²⁷ COM(2012)433.

²⁸ "Resource efficiency in the building sector", Ecorys and Copenhagen Resource Institute, Roterdama, 2014. gada maijs (http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/Resource_efficiency_in_the_building_sector.pdf).

²⁹ Flash Eurobarometer 367 - TNS Political & Social (2013. gada jūlijs).

³⁰ Komisijas Ieteikums 2013/179/ES par kopīgu metožu izmantošanu produktu un organizāciju aprites cikla ekoloģisko raksturlielumu mērīšanai un uzrādīšanai.

uz vidi **pamatrādītāju** kopīgu shēmu, pievēršoties svarīgākajiem aspektiem. Tas ļaus salīdzināt un sniegs patērētājiem un politikas veidotājiem vieglāku piekļuvi ticamai un saskaņotai informācijai.

Vienotā shēma ar pamatrādītājiem:

- atvieglos informācijas paziņošanu profesionāļiem un neprofesionāļiem;
- nodrošinās ticamus un salīdzināmus datus, ko varēs izmantot to lēmumu pieņemšanā, kas attiecas uz aprites ciklu;
- ļaus noteikt skaidrus mērķus un uzdevumus, tostarp sistēmas robežas, ēku energoefektivitātei, papildinot jau esošos Eiropas tiesību aktus par ēkām³¹;
- palielinās informētību par ilgtspējīgu ēku priekšrocībām to dalībnieku vidū, kas būvē ēkas, kā arī privātā un publiskā sektora klientu, tostarp lietotāju vidū;
- veicinās efektīvu paraugprakses nodošanu no vienas valsts citai;
- samazinās ēku ekoloģisko raksturlielumu efektīvas novērtēšanas un paziņošanas izmaksas;
- nodrošinās publiskām iestādēm piekļuvi pamatrādītājiem un attiecīgo datu kritisko masu, uz kā balstīt savas politikas iniciatīvas, tostarp par videi nekaitīgu publisko iepirkumu;
- paplašinās ilgtspējīgu ēku tirgu uz daudz vairāk valstīm, nekā pašreizējās tendences liecina, un attiecībā uz citām būvniecības nozarēm, piemēram, nedzīvojamo ēku un mājokļu tirgu.

Būvniecības nozares profesionāļu (tostarp MVU) priekšrocības ir:

- arhitekti, projektētāji, būvizstrādājumu ražotāji, celtnieki, attīstītāji un investori gūs labumu no konkurences priekšrocībām, ko sniedz vides raksturlielumi;
- būvizstrādājumu ražotājiem būs jānodrošina ēkas novērtējumam nepieciešamā informācija tikai vienā veidā, kas dos izmaksu ietaupījumus³²;
- arhitektiem un būvniekiem būs plašāka informācija gan būvizstrādājumu, gan ēkas līmenī, un ilgtspējas aspektu ietveršana nebūs tik dārga³³;
- attīstītājiem būs vieglāk salīdzināt projektu sniegumu³⁴;
- apdrošinātāji, īpašnieki un investori varēs uzlabot kapitāla sadali un, pieņemot lēmumus, tajos integrēt vides risku.

Nākamais solis – uzticamu rādītāju izvēle

Sadarbībā ar ieinteresētajām personām Komisija izstrādās shēmu, ko veido pamatrādītāji, tostarp to pamatā esošās metodes, un kas jāizmanto, lai novērtētu ēku ekoloģiskos raksturlielumus visā to aprites ciklā. Pamatojoties uz pašreizējiem politikas risinājumiem,

³¹ Turklāt arī atbalstīt pilsētu ilgtspējīgas attīstības kritēriju turpmāku izstrādi, kā aprakstīts 7. Vides rīcības programmā, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:354:0171:0200:EN:PDF>.

³² Bieži vien tas ir jāveic dažādos formātos, kas rada ievērojamas izmaksas ražotājiem. To apstiprina *Construction Products Europe, Glass for Europe* un *Eurima*. Skatīt arī Pacheco-Torgal u.c., *Eco-efficient construction and building materials*, Woodhead Publishing Ltd, 2013. gads, ISBN 0857097679.

³³ Paredzams, ka to turpmāk atbalstīs arī ēkas informācijas modelēšanas rīki, kas vadīs projektu, aprēķinot ēkas funkcijas un raksturlielumus, atkarībā no projekta materiālu izvēles utt. Šie instrumenti ļoti ierobežotā apmērā ņem vērā vides aspektus. Ir paredzams, ka šādi aspekti būtu daļa no nepārtrauktās šādu instrumentu pilnveidošanas, ja tiktu novērsta nenoteiktība attiecībā uz to, kā novērtēt un ziņot par vides raksturlielumiem.

³⁴ Attīstītāji strādā ar atšķirīgām tirdzniecības sertifikācijas shēmām, ņemot vērā klientu atšķirīgo pieprasījumu.

noteikumiem un datiem³⁵ ES un valstu līmenī un, neapsteidzot nākamā darba rezultātus, šim procesam būtu kā minimums jāizpēta šādas jomas³⁶:

- kopējais enerģijas patēriņš, tostarp enerģijas patēriņš ekspluatācijas laikā³⁷ (pamatojoties uz spēkā esošajiem tiesību aktiem) un produktos un būvniecības procesā ietvertā enerģija;
- izejvielu izmantošana un iekļautā ietekme uz vidi³⁸;
- būvizstrādājumu izturība;
- nojaukšanas projekti;
- būvniecības atkritumu, kā arī ēku nojaukšanas atkritumu (CDW) apsaimniekošana;
- otrreizēji pārstrādāto izejvielu sastāvs būvmateriālos;
- būvmateriālu un izstrādājumu otrreizēja pārstrāde un izmantošana;
- ūdens, ko izmanto ēkās³⁹;
- izmantošanas intensitāte (galvenokārt publiskajām) ēkām (piemēram, elastīga funkcionalitāte dažādiem lietotājiem dažādās diennakts stundās)⁴⁰;
- telpu komforts.

Ņemot vērā ēku dažādību ES, kā arī atšķirības jaunu ēku būvniecībā vai esošo renovācijā, shēmai nevajadzētu attiekties uz visiem aspektiem, kas saistīti ar ekoloģiskajiem raksturlielumiem, bet ietvert rādītājus, kas pēc apspriešanas ar ieinteresētajām personām ir noteikti kā tādi, kas visvairāk ietekmē vidi ES.

Nākamais solis – shēmas izveidošana

Shēma ar pamatrādītājiem un to pamatā esošās metodes arī:

- sniedz norādījumus par īstenošanu, jo īpaši prasības par datu kvalitāti un uzticamību, mudinot veikt pārbaudes no trešo personu puses;
- ietver visas nepieciešamos norādījumus par rādītāju izmantošanu;
- iesaka attiecīgos ēku raksturlielumus, kas var ietvert ne tikai ēku energoefektivitātes rādītājus;

³⁵ Waste Data Centre (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/waste/introduction>);

Natural Resources Data Centre

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/data_centre_natural_resources/introduction);

Resource Efficiency Scoreboard

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/ree_scoreboard);

European Platform on Life Cycle Assessment (<http://eplca.jrc.ec.europa.eu/>).

³⁶ Saistībā ar šo iniciatīvu uzskaitītās jomas tika izvirzītas organizētajā sabiedriskajā apspriešanā. Telpu komforts netika iekļauts apspriešanā, bet to uzsvēra ieinteresētās personas.

³⁷ Lai gan ekspluatācijas fāze ir atkarīga no projekta un konstrukcijas, kā arī no lietotāju uzvedības, tomēr pēdējā nav šīs iniciatīvas mērķis.

³⁸ Attiecīgā gadījumā jāņem vērā arī zaļo infrastruktūras elementu izmantošana, piemēram, zaļi jumti, zaļas sienas, COM(2013)249, http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/index_en.htm.

³⁹ Sk. zemsivītras piezīmi par enerģijas izmantošanu iepriekš.

⁴⁰ Lai pielāgotu nepieciešamību pēc papildu apbūves (piemēram, tukšu ēku izmantošana, nevis jaunu būvniecība, ēku izmantošana vairākiem nolūkiem, ēkas, ko pielāgo jaunām funkcijām vai mainīgām vajadzībām).

- ļauj tehniskos rādītājus pārvērst par informāciju, kas ir noderīga finanšu aprindām, ja tie nepieciešami.

Shēmai ir jābūt elastīgai, lai tajā varētu iestrādāt jau esošās un jaunās novērtēšanas shēmas, vai izmantot to atsevišķi. Tai jābūt pietiekami stingrai, lai uzlabotu raksturlielumus un dotu iespēju salīdzināt ēkas.

Par shēmu ar pamatrādītājiem un efektīvu datu vākšanu un apmaiņu tiks panākta vienošanās kopā ar ieinteresētajām personām un dalībvalstīm. Process ilgs aptuveni divus gadus ar apspriešanas periodiem ar ieinteresētajām personām, lai nodrošinātu pienācīgu līdzdalību. Tas daļēji pamatosies uz jau veikto darbu, piemēram, tehnisko standartu EN15978⁴¹, kā arī pastāvošajām brīvprātīgajām komerciālajām ēku sertifikācijas shēmām, tostarp Ilgtspējīgas būvniecības apvienības veikto darbu⁴², kā arī attiecīgiem pētniecības projektiem⁴³ un starptautiskiem pasākumiem.

Mērķis ir izveidot shēmu, ko var brīvi izmantot lēmumu pieņemšanā dažādos posmos, kā arī izmantot dažāda līmeņa politikas veidošanā. Tāpēc shēmai būtu jāspēj:

- iekļauties kā modulim novērtēšanas sistēmās līdzās lielākam rādītāju kopumam; vai
- tikt izmantotai atsevišķi, kā pieņemamam risinājumam sākotnēji nedzīvojamām ēkām un, kad iegūta pieredze, arī dzīvojamām ēkām.

4. CEĻĀ UZ OTRREIZĒJI PĀRSTRĀDĀTO BŪVMATERIĀLU TIRGUS LABĀKU DARBĪBU

Shēmas ietvaros īpaša uzmanība tiks veltīta otrreizēji pārstrādāto izejvielu plašākai izmantošanai un būvniecības un ēku nojaukšanas atkritumu (CDW) apjoma samazināšanai. CDW veido trešo daļu no kopējā atkritumu daudzuma Eiropas Savienībā⁴⁴. Liela daļa CDW ir otrreizēji pārstrādājami, taču, izņemot dažas dalībvalstis, kurās pārstrādā līdz 90 %, vidējais pārstrādāšanas līmenis ES27 ir nedaudz zem 50 %^{45,46}.

CDW otrreizēja pārstrāde var dot ievērojamus resursu un vides ieguvumus. Piemēram, attiecībā uz metāliem ietekme uz vidi kopumā samazinās vairāk nekā 90 % alumīnijam un varam un apmēram par 15 % mazlēģētām tēraudam⁴⁷. Betons ir visvairāk izmantotais materiāls ēkās, un tā otrreizēja pārstrāde samazina dabas resursu noplicināšanu un atkritumu izgāšanu. Betonu bieži vien var pārstrādāt nojaukšanas vai būvniecības vietās tuvu pilsētām, kur to atkārtoti izmantos, tādējādi samazinot vajadzību pēc transporta, ietaupot izmaksas un saistītās emisijas⁴⁸.

Otrreizēja pārstrāde ļauj ietaupīt arī uz citām izejvielām. Viena tonna otrreiz pārstrādāta lokšņu stikla (izmanto logiem u.c.) rada 1 200 kg neapstrādātu izejvielu, 25 % enerģijas un 300 kg CO₂ emisiju (tieši saistītu ar kausēšanas procesu) ietaupījumus⁴⁹. Līdzīgs enerģijas un

⁴¹ <http://www.en-standard.eu/csn-en-15978-sustainability-of-construction-works-assessment-of-environmental-performance-of-buildings-calculation-method/>

⁴² <http://sballiance.org/>.

⁴³ Piemēram, FP7 projekti *SuPerBuildings* (<http://cic.vtt.fi/superbuildings/>) un *OPEN HOUSE* (http://www.openhouse-fp7.eu/about_project/related_projects).

⁴⁴ Pētījums "CDW pārvaldība ES": http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/2011_CDW_Report.pdf.

⁴⁵ ES tiesību aktu atkritumu jomā ieviešana zaļās izaugsmes veicināšanai, Vides ĢD (2011.).

⁴⁶ CDW pārvaldība ES http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/2011_CDW_Report.pdf.

⁴⁷ OVAM Ecolizer 2.0 Ecodesign Tool

http://www.ecodesignlink.be/images/filelib/EcolizerEN_1180.pdf.

⁴⁸ The Cement Sustainability Initiative, World Business Council for Sustainable Development, ISBN 987-3-940388-49-0.

⁴⁹ Glass for Europe, http://www.glassforeurope.com/images/cont/187_987_file.pdf.

CO₂ emisiju ietaupījums rodas, otrreizēji pārstrādājot stikla vati⁵⁰. Akmens vatei ieguvums var būt aptuveni 5 % enerģijas patēriņa un ar to saistīto emisiju⁵¹. Ģipša aprites cikla novērtējumi rāda, ka parasti globālās sasilšanas, toksicitātes cilvēkiem un eutrofikācijas samazināšana ir iespējama par aptuveni 4-5 %, plākšņu ražošanā izmantojot 25 % otrreizēji pārstrādāta materiāla, nevis tikai primārās izejvielas⁵².

Papildus ieguvumiem vides jomā var palielināties ekonomiskās iespējas ražotājiem, izmantojot otrreizēji pārstrādātās izejvielas. Piemēram, lokšņu stikla ražošanas nozare ES norāda, ka otrreizējā pārstrādē iegūtā stikla tirgus cena ir aptuveni 60-80 EUR/t, kas ir ievērojami zemāka nekā 90 EUR/t, kas nepieciešami, lai varētu konkurēt ar ražošanu no primārām izejvielām. Attiecībā uz stiklu ražotājiem bieži ir ekonomiski izdevīgi izmantot otrreizēji pārstrādātu izejvielu. Tomēr tirgus pieprasījums pēc otrreizējām izejvielām reti tiek apmierināts.

Otrreizējā pārstrāde paaugstina nodarbinātību nojaukšanas, šķirošanas un būvmateriālu otrreizējās pārstrādes jomā. Tas parasti ir vietējais darbaspēks un varētu radīt darba iespējas visā Eiropā.

Neraugoties uz *CDW* pārstrādes iespējamām būtiskām ekonomiskām un vides priekšrocībām, liela daļa šo atkritumu joprojām tiek apglabāti poligonos vai izmantoti aizbēršanai (aizpilda tukšumus pēc būvniecības vai rakšanas darbībām). Patlaban galvenokārt metāli ir tie, ko pārstrādā gan to augstās vērtības, gan jau esošā tirgus dēļ.

Daudzu citu būvniecības nojaukšanas atkritumu daļu otrreizējai pārstrādei ir šķēršļi, kas saistīti ar diviem izteiktiem tirgus trūkumiem: kaitējuma videi izmaksas nav iekļautas ne atkritumu poligona, ne primāro izejvielu izmaksās, kas var padarīt pārstrādāto izejvielu dārgāku par primāro izejvielu, un pretrunīgās intereses *CDW* vērtību ķēdē, kur atkritumu demontāžas, atdalīšanas un apstrādes izmaksas galvenokārt jāsedz nojaukšanas fāzē, bet iespējamie ieguvumi no otrreizēji pārstrādāto izejvielu izmantošanas parasti rodas ražošanas fāzē. Šīs tirgus nepilnības, kā arī atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras nepilnības daudzās dalībvalstīs kavē investīcijas ekspluatācijas pārtraukšanas un atdalīšanas operācijās un joprojām tiek dota priekšroka tādām alternatīvām kā apglabāšana poligonos vai izmantošana aizbēršanai. Tādējādi nojaukšanas uzņēmumiem trūkst noteiktības attiecībā uz pieprasījumu, pat ja otrreizējās pārstrādes izejvielu cenas varētu nodrošināt ražotāja peļņu. Tirgos neveidojas apjomradīti ietaupījumi un pārstrādāto izejvielu apjoms neatbilst potenciālajam pieprasījumam no būvizstrādājumu uzņēmumiem. Dažos gadījumos tehnoloģijas, lai iegūtu otrreizēji pārstrādātās izejvielas, kuras atbilst tehniskajām, drošības un vides prasībām attiecībā uz būvizstrādājumiem, vēl aizvien nav pietiekamas. Turklāt dažkārt trūkst atbilstīgas sertificēšanas procedūras, kas apliecina, ka otrreizēji pārstrādātā izejviela apmierinās visas vajadzīgās prasības.

Komisija pētīs, kādā veidā šos sistēmiskos šķēršļus iespējams pārvarēt. Lai gan dažādu Eiropas tiesību aktu par atkritumiem pārskatīšanas mērķis ir vēl vairāk vienkāršot *acquis* attiecībā uz atkritumiem un nodrošināt konsekveni starp dažādiem tiesību aktiem atkritumu jomā, šajā paziņojumā aplūkoti politikas pasākumi, kas veicinātu tādu tirgu izveidošanu, kuros izmanto otrreizēji pārstrādātās izejvielas, kas iegūtas no *CDW*. Tiesību aktu atkritumu jomā pārskatīšana un šajā dokumentā paredzētie pasākumi ir savstarpēji papildinoši, jo otrreizēji pārstrādāto izejvielu veiksmīgu tirgu radīšana, protams, stingri veicinās dažādu

⁵⁰ EURIMA.

⁵¹ EURIMA.

⁵² WRAP Technical report, Life cycle assessment of plasterboard, 2008. gada aprīlis, 1-84405-378-4.

tiesību aktu atkritumu jomā īstenošanu. Tam var būt nozīmīga loma, ņemot vērā arī to, ka Eiropas Komisija plāno novērtēt iespēju vēl vairāk ierobežot *CDW* atkritumu poligonus.

Saistībā ar šo paraugpraksi liecina, ka dažās dalībvalstīs jau ir izdevies novirzīt *CDW* no apglabāšanas poligonos un izmantošanas aizbēršanai un ir palielinājušies to pārstrādes apjomi. Mērķtiecīga politika, kas apvieno tirgus un regulatīvos pasākumus, radītu īpaši redzamas priekšrocības⁵³.

5. SECINĀJUMU KOPSAVILKUMS

Lai gan interese par resursu efektivitātes uzlabošanu būvniecības nozarē pieaug valstu un ES līmenī, dažādas valstu publiskās un privātās pieejas padara darba apstākļus sarežģītākus visām ieinteresētajām personām. Kopēju mērķu, rādītāju un datu un dažādo pieeju savstarpējas atzīšanas trūkums drīz varētu iznīcināt līdz šim paveikto un radīt iekšējā tirgus traucējumus speciālistiem plānošanas, projektēšanas, būvniecības un ražošanas jomā.

Tāpēc Komisija aicinās ieinteresētās personas (īpaši publiskās iestādes, sociālos partnerus, investorus, apdrošinātājus, arhitektus, būvuzņēmējus, nojaukšanas operatorus, ražotājus, pārstrādātājus un novērtēšanas shēmu piegādātājus):

- apspriest mērķus un rādītājus, kas ļauj novērtēt ēku ilgtspējību (2014.–2015.);
- apspriest shēmas praktisko īstenošanu, iekļaujot pamatrādītājus (2014.–2015.);
- veicināt šīs shēmas attīstību (2015.–2016.).

Turklāt Komisija:

- veicinās paraugprakses apmaiņu un sadarbosies ar dalībvalstīm attiecībā uz pasākumiem, kas:
 - novirzīs *CDW* no apglabāšanas poligonos un izmantošanas aizbēršanai, vai nu palielinot maksu, vai ar regulatīviem pasākumiem;
 - attiecīgā gadījumā integrēs ārējās vides izmaksas būvizstrādājumu neapstrādātu izejvielu cenā, lai stimulētu plašāku otrreizējo izejvielu izmantošanu;
- izpētīs iespējas attiecībā uz pasākumiem, kas nodrošinās, ka otrreizēji pārstrādātās izejvielas atbilst vajadzīgajām kvalitātes un drošības prasībām, izmantojot standartizāciju un sertifikāciju;
- izpētīs to, kā otrreizēji pārstrādāto izejvielu satura būvizstrādājumos un ēkās standarti var veicināt pieprasījumu pēc otrreizēji pārstrādātām izejvielām. Sākotnēji lielākā vērība tiks veltīta prioritārām izejvielām (piemēram, betonam, tā lielā apjoma dēļ un siltumizolācijas materiāliem to energoietilpīgās ražošanas dēļ), pakāpeniski pievēršoties visiem otrreiz pārstrādājamajiem *CDW*. Var veicināt kritēriju un mērķu izmantošanu cita starpā videi nekaitīgā publiskā iepirkumā un vides pārvaldības shēmās būvniecības nozarē;
- izpētīs *CDW* konkrētu atkritumu plūsmu, lai apzinātu *CDW* valorizācijas iespējas;

⁵³ Del Rio Merino, M., Gracia, P. I., Azevedo, I. S. W. (2010.) Sustainable construction: *CDW* reconsidered. *Waste Management and Research*. 28: 118-129. DOI: 10.1177/0734242X09103841 and UK case (p.170)
http://ec.europa.eu/environment/enveco/taxation/pdf/annexes_phasing_out_env_harmful_subsidies.pdf

- izstrādās īpašus instrumentus/norādījumus par ēku novērtēšanu pirms nojaukšanas un atjaunošanas, lai optimāli izmantotu *CDW*.

Kā papildu pasākumus Komisija atbalstīs:

- pētniecību un attīstību būvmateriālu pārstrādes un ražošanas no *CDW* jomā, izmantojot pamatprogrammu „Apvārsnis 2020”.
- demonstrējumu projektus, izmantojot tādus instrumentus kā „Apvārsnis 2020”, *COSME*, *LIFE* + un struktūrfondus, kas demonstrē, kā sadarbība starp publiskajām iestādēm un privāto sektoru var radīt dzīvotspējīgus pārstrādāto izejvielu tirgus. Tāpēc Komisija atbalstīs projektus tādās jomās kā:
 - nojaukšanas projekti;
 - nojaukšanai vai atjaunošanai paredzētu ēku revīzijas attiecībā uz otrreizēju pārstrādi;
 - metožu un prakses attīstība *CDW* atdalīšanai uz vietas;
 - tehnoloģiju attīstība *CDW* pārstrādei par augstas kvalitātes otrreizēji pārstrādātām izejvielām;
 - būvizstrādājumu ražotāju stimulēšana izmantot otrreiz pārstrādātas izejvielas;
 - sadarbības shēmas izstrāde starp ēku nojaukšanas un būvniecības materiālu ražošanas nozarēm, lai dalītos *CDW* otrreizējās pārstrādes izmaksās un ieguvumos.